

Η Ιερά Μονή Χρυσοστόμου στο Κουτσοβέντι

[/ Ιερές Μονές](#)

Ἡ Ἱερά Μονή Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, κεῖται εἰς τήν νοτίαν πλευράν τοῦ Πενταδακτύλου, εἰς τήν τοποθεσίαν Κουτσοβέντι καί ἀπέχει ἐκ τῆς Λευκωσίας περίπου 15 χιλιόμετρα. Θεωρεῖται ἡ ἀρχαιοτέρα μονή τῆς Ἐπαρχίας Κηρυνείας, (ἐγκαίνια 1090) καί διετέλεσεν περιώνυμον μοναστικόν κέντρον τῆς Κύπρου. Ὑπάρχουν διάφορες παραδόσεις διά τήν ἰδρυσιν αὐτῆς. Εἰς τά τέλη τοῦ 11ου αἰῶνος εἰς τήν μονήν ἐξησεν ὁ ὀσιος Γεώργιος ὁ νέος, ὁ ὁποῖος ἐγένεν ἡγούμενος καί πνευματικός καθοδηγητής τῆς μονῆς καί ἐκτισεν τό καθολικόν, τό ὁποῖον ἀφιέρωσεν εἰς τόν ἅγιον Ἰωάννην τόν Χρυσόστομον. Περί τῆς μνήμης τοῦ ὀσίου ἀναγινώσκομεν εἰς τό Τυπικόν τῆς Μονῆς, φυλασσόμενον εἰς τήν Ἐθνικήν Βιβλιοθήκην τῶν Παρισίων, (κώδιξ τῆς σειρᾶς Paris Greque ἀριθμ. 402): «Ἰστέον ὅτι κατὰ ταύτην τήν ἡμέραν, ἐπιτελοῦμεν τά μνημόσυνα τοῦ ἁγίου Πατρός ἡμῶν καί καθηγητοῦ Ἠγουμένου Γεωργίου, κτήτορος τῆς ἐν Κύπρῳ ἁγίας Μονῆς τοῦ

Χρυσοστόμου». Είς αυτήν ἔζησεν ἀπό τό 1152 ἕως τό 1159 ὁ ὁσιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος, ὁ ἰδρυτής τῆς περιωνύμου καί ὁμωνύμου μονῆς, αἱ ἀναφοραί τοῦ ὁποίου περί ἀναχωρήσεως ἐκ τῆς Μονῆς διά τήν Ἀγίαν Γῆν, δύνανται ἵνα ἐκληφθοῦν, ὡς ἐπιβεβαίωσις τῆς παλαιόθεν πνευματικῆς συγγενείας τῆς Μονῆς Χρυσοστόμου μετά τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων. Ἡ μονή περιέπεσεν εἰς χεῖρας Μαρωνιτῶν καί κατὰ τινας μαρτυρίας, ἡγοράσθη ὑπό πλουσίου τινος χριστιανοῦ καί ἐδωρήθη πάλιν εἰς τόν Πανάγιον Τάφον τόν 16ον αἰῶνα καί ἔκτοτε εὐρίσκεται ὑπό τήν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων. Ἡ Μονή ἀναφέρεται εἰς τό Χρονικόν τοῦ Λογήζου Σκευοφύλακος, ἀπαριθμοῦντος τά χωρία τά ἐκκλησιαστικά ὡς ἑξῆς: «Ὁ Πατριάρχης ὁ Ρωμαῖος τῆς Ἱερουσαλήμ,... ἔχει τό μοναστήρι τοῦ Κουτζουβέντι» (f 21 ν, § 63, σελ. 38). Τό ἀρχικόν καθολικόν, ναός ὀκταγωνικός μετά τρούλου τοῦ 11ου αἰῶνος, κατεδαφίσθη, τό 1891, προφανῶς λόγῳ σοβαρῶν καταστροφῶν καί εἰς τήν θέσιν αὐτοῦ ἀνηργέρθη νέος. Ἡ κατεδάφισις ὁμῶς αὐτοῦ ἐχαρακτηρίσθη ὑπό τοῦ βυζαντινολόγου Γ. Σωτηρίου, ὡς «τό μεγαλύτερο ἔγκλημα, πού διεπράχθη ἐν Κύπρῳ». Τήν μονήν ἐπεσκέφθησαν πολλοί περιηγηταί, οἱ ὅποιοι κατέγραψαν ἐνδιαφερούσας ἐντυπώσεις. Ἡ λεπτομερὴς περιγραφή, ἰδιαίτερος τοῦ καθολικοῦ, τοῦ ρώσου μοναχοῦ Βασιλείου Μπάρσκι (1735) εἶναι ἡ σημαντικότερα. Ὁ ἴδιος ἐσχεδίασε τήν μονήν καί τόν περιβάλλοντα αὐτὴν χώρον.

Ἡ μονή διετέλεσεν καί ἔδρα τῆς Ἐξαρχίας μέχρι τοῦ ἔτους 1974, ὁπότε κατελήφθη ὑπό τῶν Τούρκων εἰσβολέων, ἐληλατήθη καί ἐκκλησιαστικά ἀντικείμενα αὐτῆς ἐπωλήθησαν εἰς τό ἐξωτερικόν. Πρὸ τῆς κατοχῆς, ἐσώζοντ εἰς τήν μονήν ἀξιόλογες εἰκόνες τοῦ 12ου (Ἀρχάγγελος Μιχαήλ), τοῦ 14ου (Παναγία Βρεφοκρατοῦσα) καί πολλάι τοῦ 16ου αἰῶνος. Ἡ ἀρχαία εἰκὼν τοῦ προστάτου τῆς Μονῆς, ἁγίου Χρυσοστόμου, ἐντοπισθεῖσα εἰς τό ἐξωτερικόν, χάριν εἰς τήν ἄμεσον καί δραστήριον ἐπέμβασιν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, ἀναμένει τόν ἐπανεπατρισμόν αὐτῆς. Εἰς τήν Ἐκθεσιν Εἰκόνων τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐκτίθεται καί εἰκὼν τῆς Παναγίας, ἐκ τῶν κειμηλίων τῆς Μονῆς, ἔργον τοῦ 15ου αἰῶνος.

Ἡ Μονή ἔκτοτε εὐρίσκεται ὑπό τουρκικὴν κατοχήν καί ἐν αὐτῇ ἔχει ἐγκατασταθῆ τμήμα τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, διά τοῦτο καί πᾶσα προσπάθεια ἐπισκέψεως τῆς Μονῆς, πρὸς διαπίστωσιν τῆς σημερινῆς καταστάσεώς της ἀπέβη μάταια.

Ἡ Μονή ἑορτάζει τήν 29ην Ἰουνίου, (ἑορτὴν τῶν ἀποστόλων Πέτρου καί Παύλου), εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἐγκαινίων τοῦ ναοῦ τῆς μονῆς.

Εἰς τήν Μονήν ὑπάγονται οἱ Ἱεροὶ Ναοὶ τῆς Ἀγίας Τριάδος, Ἀγίας Ἑλένης, ἥδη καταστραφεῖσα περί τά τέλη 11ου, ὁπότε ἐκτίσθη ναός πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἐν ἐρειπιώδῃ δέ καταστάσει ναΐδρια τοῦ ἁγίου

Γεωργίου, άγ. Σάββα καί άγίασμα (ϊδε σχ. Τσικνοπούλλου Ίωάν.: Ή Ίερά Μονή Χρυσοστόμου τοῦ Κουτσοζουβένδη καί τά Ίερά αὐτῆς Κτίσματα).

Παρεκκλήσιον τῆς Ἀγίας Τριάδος

Τό μονόκλιτον παρεκκλήσιον τῆς Ἀγίας Τριάδος μετά τρούλου, κεῖται βορείως τοῦ καθολικοῦ τῆς μονῆς Ἀγίου Χρυσοστόμου καί ἐκτίσθη διά χορηγίας τοῦ βυζαντινοῦ διοικητοῦ τῆς Κύπρου Εὐμαθίου Φιλοκάλη (1092-1103 καί 110-118). Μεταξύ τῶν ἐτῶν 1942 καί 1963, τό μνημεῖον ἔτυχεν σειρᾶς ἐπεμβάσεων στερεώσεως καί συντηρήσεως, ὅποτε ἦλθον εἰς φῶς ἀξιόλογοι τοιχογραφίαι τῶν ἀρχῶν τοῦ 12ου αἰῶνος. Ἀποδίδονται εἰς ἐργαστήριον τῆς Κωσταντινουπόλεως καί χαρακτηρίζονται ὡς ἐξαίρετα δείγματα τῆς μετακομνηνείου τέχνης. Ἡ τύχη αὐτῶν σήμερον τυγχάνει ἀγνωστος.

Ναοί τῆς Παναγίας Ἀφέντρικας καί τοῦ Σωτῆρος

Πλησίον τῆς μονῆς τοῦ Ἀγίου Χρυσοστόμου εὐρίσκεται εἰς ἐρειπιώδη κατάστασιν σύμπλεγμα δύο βυζαντινῶν ναῶν. Ὁ μεγαλύτερος εἶναι ἀφιερωμένος εἰς τήν Παναγίαν καί ὁ μικρότερος, σχεδόν ἐφαπτόμενος νοτίως, εἰς τόν Σωτῆρα Χριστόν. Ἐχει ὑποστηριχθῇ ὅτι ἴσως πρόκειται διά τούς κοιμητηριακοὺς ναοὺς τῆς μονῆς τοῦ Ἀγίου Χρυσοστόμου. Χρονολογικῶς, τοποθετοῦνται εἰς τό τελευταῖον τέταρτον τοῦ 12ου αἰῶνος ὁ πρῶτος καί εἰς τά τέλη τοῦ 11ου-ἀρχάς 12ου αἰῶνος ὁ δεύτερος. Εἶναι μονόχωροι ναοί, οἱ ὁποῖοι εἰς τήν ἐπίστεψιν αὐτῶν ἔφερον τροῦλον.

Ὁ ναός τῆς Παναγίας ἦτο τοιχογραφημένος καί πρό τοῦ 1974, ἐσώζετο ὁ ἔφιππος ἅγιος Γεώργιος εἰς τόν τύπον τοῦ Διασωρίτη. Ὁ ναός τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, παρά τήν κακὴν κατάστασιν, διετῆρει ἕως τοῦ 1974 ἐλάχιστα δείγματα τοῦ τοιχογραφικοῦ αὐτοῦ διακόσμου. Αἱ τοιχογραφίαι αὐταί ἔχουν χαρακτηρισθῇ, ὡς ἐξαίρετα δείγματα βυζαντινῆς ἀγιογραφίας τοῦ 12ου αἰῶνος. Τεχνοτροπικῶς ἔχουν συσχετισθῇ πρὸς αὐτάς τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος εἰς τό Νέρεζι Σκοπίων.

Ναός τοῦ Ἀγίου Γεωργίου

Εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς περίπου χιλιομέτρου βορειοδυτικῶς τῆς μονῆς τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τόν Κουτσοβέντη, ἐσώζετο, τοῦλάχιστον μέχρι τό 1974, ἡμιερειπωμένη ἐκκλησία μετά τοιχογραφιῶν τοῦ τέλους τοῦ 11ου αἰῶνος, ἀφιερωμένη εἰς τόν ἅγιον Γεώργιον.

Βορειοανατολικῶς καί τούτου τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, εἰς ἀπόστασιν πεντήκοντα μέτρων ἦσαν ὁρατά τά θεμέλια μιᾶς δευτέρας ἐκκλησίας.

Ο ΘΡΥΛΟΣ ΤΗΣ ΛΕΠΡΗΣ ΡΗΓΑΙΝΑΣ

Στη βόρεια πλευρά της οροσειρας του πενταδακτύλου,πολύ κοντα το χωριό

Κουτσοβέντης, και λίγο πιο χαμιλά του κάστρου του Βουφαβέντου, βρίσκεται η Ιερά Μονή του Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου. Το μοναστήρι είναι φιμισμένο για την πηγή του, το νερό της οποίας θεραπεύει δερματικά νοσήματα. Σύμφωνα με την παράδοση στο κάστρο του Βουφαβέντου, που έγινε και η αιτία για να κτιστεί το μοναστήρι του Αγίου Χρυσοστόμου, ζούσε μακριά από τον κόσμο, μια ρήγαινα. Το όνομα της ήταν Μαρία ντε Μολίνο, Βενετσάνα στη καταγωγή. Η ρήγαινα αυτή, υπέφερε από την αγιάτρευτη αρρώστια της λέπρας. Μοναδική συντροφιά της ήταν το αγαπημένο της σκυλάκι που τελικά κόλλησε και αυτό τη λέπρα και έφυγε από το κάστρο. Όταν ξαναεπέστρεψε είχε ήδη αρχίσει να γιατρεύεται. Γεμάτη απορία η αρχόντισσα έβαλε έναν υπηρέτη της να ακολουθήσει το σκυλάκι για να δει που πήγαινε κάθε μέρα και μετά επέστρεφε σε καλύτερη κατάσταση. Ο υπηρέτης ανακάλυψε μια πηγή κάτω από το βουνό όπου λουζόταν το σκυλί και γιατρευόταν. Έτσι λοιπόν η ρήγαινα έκανε το ίδιο και όταν ήταν πια εντελώς υγιής, αποφάσισε να εγκαταλείψει το κάστρο και να κατέβει στη πόλη να ζήσει με τους δικούς της. Τη νύκτα όμως πριν την αναχώρηση της, εμφανίστηκε στον ύπνο της ο Άγιος χρυσόστομος και της ζήτησε να του κτίσει ένα μοναστήρι και να περάσει την υπόλοιπη ζωή της εκεί. Η ρήγαινα ξεκίνησε αμέσως δουλιά και μέσα σε λίγους μήνες κτίστηκε το μοναστήρι του Αγίου Χρυσοστόμου. Έφερε μοναχούς και χάρισε στη μονή πολλά κτήματα και λευτά για τη συντήρηση του. Η ρήγαινα, παρέμεινε εκεί μέχρι το τέλος της ζωής της, εκπληρώνοντας το θέλημα του αγίου. Το μοναστήρι κτίστηκε κατά τα βυζαντινά χρόνια, πιθανόν στα τέλη των Αραβικών επιδρομών και υπάρχουν δύο ναοί. Στα βόρεια βρίσκεται ο παλαιότερος που κτίστηκε το 1050 μ.χ. και αφιερώθηκε στον Άγιο Ιωάννη τον Χρυσόστομο, με τοιχογραφίες όπως του Παντοκράτορα στον τρούλλο, του Ιωάννη του Προδρόμου, και του αρχαγγέλου Μιχαήλ. Η δεύτερη εκκλησία είναι κτίσμα του 1891 και αφιερώθηκε αρχικά στην Αγία Τριάδα και αργότερα στην Αγία Ελένη. Ο ναός αυτός πήρε πολλές εινόνες από τον ναό του Αγίου Χρυσοστόμου που είχε αρχίσει να παθαίνει φθορές και καταστροφές από καιρό. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, το μοναστήρι λεηλαήθηκε από τους Τούρκους, αλλά γλίτωσε τον αφανισμό, όταν στις αρχές του 17ου αιώνα κάποιος πλούσιος Κύπριος ευσεβής Χριστιανός το αγόρασε και το χάρισε στον Άγιο Τάφο, στα Ιεροσόλυμα. Από τότε αποτελεί εξουχία του πατριαρχείου Ιεροσολύμων. Το μοναστήρι υπήρξε πολύ πλούσιο και εκεί έζησαν εξαιρετές μορφές του μοναχισμού της κύπρου και της Παλαιστίνης, όπως ο Άγιος Νεόφυτος. Η μοναχική ζωή συνεχίστηκε μέχρι το 1974 και δυστυχώς μετά την Τουρκική εισβολή λεηλατήθηκε η σύλληση έγινε με την εποπτεία των κατοχικών στρατευμάτων, απ' όπου μεταξί άλλων αγνοείται και ο αρχάγγελος (φωτογραφία επάνω) του 12ου αιώνα που εκλάπη. Σήμερα το μοναστήρι χρησιμοποιείται σαν στρατόπεδο, και είναι απαγορευμένη στρατιωτική ζώνη. Κοντά στο μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου, ενεβρέθησαν απολιθώματα νάνου ελέφαντα και νάνου ιπποπόταμου που έζησαν στην Κύπρο κατά την Πλειστόκαινη περίοδο. Κοντά

στη περιοχή αυτή,υπάρχουν επίσης ,τα ερείπια της Μαρωνίτικης εκκλησίας της Παναγίας του Κουτσοβέντη,η οποία είναι κτισμένη από τούβλο.Όταν το χωριό έπαυεσαι να είναι Μαρωνίτικο και οι κάτοικοι του έγιναν ορθόδοξοι,η εκκλησία αφέθηκε να περιέλθει στη καταστροφή. Αποτελείται από δύο εκκλησίες που ενώνονται μαζί,η μία με μεγάλο θόλο που έχει όμως καταρρεύσει.Το εσωτερικό είναι εντελώς τοιχοφραφινένο, το ανατολικό μέρος σε έναν ολοκληρωμένο βυζαντινό τρόπο, πιθανώς του πρόωρου 14 αιώνα, το δυτικό μέρος και ο νάρθηκας με τες μεγάλες φιγούρες Αγίων, μάλλον αργότερα και σε ένα πιο Συριακό ύφος.